

ПОЛІСЕМІЯ В УКРАЇНСЬКІЙ АСТРОНОМІЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Статтю присвячено аналізу полісемії в українській астрономічній термінології, проаналізовано основні типи багатозначних лексем у системі астрономічної метамови, з'ясовано причини виникнення полісемічних термінів, джерела їх поповнення та особливості функціонування.

Ключові слова: термін, астрономічна термінологія, полісемія.

Статья посвящена анализу полисемии в украинской астрономической терминологии, проанализировано основные типы многозначных лексем в системе астрономического метаязыка, выяснено причины возникновения полисемических терминов, источники их пополнения, а также специфику функционирования.

Ключевые слова: термин, астрономическая терминология, полисемия.

Article deals with the problem of polysemy of the Ukrainian's astronomical terms, the main types of polysemantic words were analyzed in the system of astronomical metalanguage, found out the causes of terms which have many meanings and there were identified peculiarities of functioning.

Key words: term, an astronomical terminology, polysemy.

Для сучасного термінознавства пріоритетним залишається теоретичне осмислення системних відношень між термінами в різних сферах науки. Вивчення специфіки системної організації української термінології, семантичних відношень між її одиницями дасть можливість глибше зрозуміти особливості мовних процесів, що відбуваються в різних термінологічних системах, сприятиме подальшій стандартизації та впорядкуванню цього шару української лексики.

Проблема полісемії термінологічної лексики неодноразово порушувалася в наукових працях Л. М. Веклинець, В. П. Даниленко, Л. В. Рогаць, Л. О. Симоненко, Л. В. Туровської. Термінополісеманти в різних сферах науки описувалася І. В. Волковою, Н. В. Нікуліною, Т. Г. Соколовською, Б. Р. Стецюком, О. М. Тур, Л. А. Халіновською, І. А. Ярошевич.

Актуальність дослідження визначається необхідністю вивчення полісемії в українській астрономічній термінології, яка є частиною загальнолітературної мови.

Ключове завдання роботи полягає в тому, щоб проаналізувати особливості полісемії, а також міжгалузеві та загальномовні впливи на формування багатозначних термінів в українській астрономічній метамові.

Явище полісемії кваліфікують як «вияв мовної парадигматики й асиметричного дуалізму мовного знака, наявність в однієї лексеми або одиниці будь-якого мовного рівня кількох значень (лексико-семантичних варіантів), які певним чином пов'язані одне з одним» [11, с. 468].

Полісемія деяких астрономічних термінів ХХ – поч. ХХІ ст. стала можлива в результаті розширення та доповнення знань про різні явища, небесні тіла, їх характеристики, рух тощо.

У процесі аналізу українських астрономічних термінів було виявлено такі типи полісемії: 1) внутрішньосистемну (в середині астрономічної термінології); 2) зовнішньосистемну (в лексиці астрономічної терміносистеми і лексиці загального вжитку) [9, с. 367-369].

Дослідження внутрішньосистемної багатозначності астрономічної термінології дозволило виявити, що вона зумовлена розширенням значення моносемантичного терміна та меншою мірою метонімією.

Термін *активне Сонце* в астрономічній термінології використовують з метою позначення «досить широкого кола взаємопов'язаних явищ сонячної нестаціонарності, що трапляються в атмосфері Сонця та охоплюють ділянки розміром не менше кількох тисяч кілометрів», з іншого боку – це «стан Сонця у розвитку 11-річного циклу сонячної активності, який визначається максимальною кількістю активних утворень (сонячних плям, факелів, флокулів, протуберанців, волокон) та збільшенням УФ, рентгенівського та корпускулярного випромінювання» [1, с. 15].

Астрономічний термін *випромінювання* має два значення, що вказують на результат дії та процес: «1. Хвилі довільної природи або потоки якихось частинок, що поширюються в просторі. 2. Процес випускання хвиль довільної природи або потоків якихось частинок» [1, с. 72].

Термінологічне словосполучення *електро-магнітне випромінювання* характеризується наявністю трьох значень, що вказують на різні результати дії: «1. Електромагнітні хвилі, що їх випускають заряджені частинки, які рухаються прискорено. 2. Кванти електромагнітного поля (фотони, гамма-кванти), що їх випускають системи, які містять заряджені частинки. 3. Гамма-кванти, що виникають унаслідок розпаду елементарних частинок» [1, с. 73].

В астрономічній метамові термін *галактика* також полісемічний: він позначає нашу зоряну систему та зоряні системи загалом, наприклад: «Поступово з'ясувалось, що зорі Молочного Шляху – світлої сріблястої смуги, що оперізує все небо, – це основна частина нашої дуже сплющеної зоряної системи – **Галактики**» [3, с. 15]; «Кількість **галактик**, доступних для спостережень у найбільші телескопи, досягає декількох мільярдів» [4, с. 331]. Два значення подає і «Астрономічний енциклопедичний словник»: «Галактика – велетенська зоряна система, яка складається приблизно із 200 млрд зір до яких належить і Сонце» [1, с. 90]; «Галактики – ізольовані зоряні системи, що містять, крім зір, газ і пил» [1, с. 90].

Слово *метагалактика* в астрономічній термінології має два значення, у першому воно позначає частину Всесвіту, досягну для спостережень людиною [1, с. 280-281]; у другому значенні термін *метагалактика* вступає в синонімічні зв'язки зі словом *Всесвіт* [1, с. 280-281].

Термін *гало* в астрономічній літературі вказує на два поняття: «1. Світлі кільця, що іноді з'являються навколо Сонця або Місяця внаслідок розсіяння світла на кристаликах льоду в атмосфері. 2. Галактичне гало – сферична хмара розрідженої речовини, зір, кулястих скупчень навколо галактик» [8, с. 51]. У другому випадку даний термін є синонімом до терміносполучення *галактична корона*: «...частинки космічних променів можуть виходити з диска Галактики, вони утворюють щось на зразок **корони Галактики** – обширну сферичну систему, яка не випромінює світла» [3, с. 280-281].

Термінологічне сполучення *гравітаційна сфера* теж полісемічне: «1. Сфера притягання планети з радіусом РП – частина простору навколо планети, у якій притягання планети перевищує сонячне. 2. Сфера дії планети з радіусом РД, яку визначає співвідношення між збурювальним прискоренням в русі тіла збоку планети й Сонця; 3. Гравітаційна сфера Гілла, яку визначає відстань до лібрації точки L1, розміщеної між планетою і Сонцем (супутником і планетою); 4. Поняття Гравітаційної сфери можна ввести і для системи Сонце – Галактика, а також для інших космічних тіл» [1, с. 119].

Слово *затемнення* в астрономічній термінології також позначає два явища: «1. Явище, пов'язане з проходженням одного небесного тіла через тінь другого. 2. Явище екранування світла космічного

тіла іншим при проходженні останнього між спостерігачем і екрановим тілом» [8, с. 93].

Термін *збурення* характеризується наявністю трьох значень: відхилення руху планет; зміни в стані магнітосфери Землі; підвищення активності на Сонці: «Відхилення від руху по еліпсу (параболі чи гіперболі) називається **збуренням**» [4, с. 111]; «**Збурення** чи порушення структури магнітного поля Землі, які виникають під дією сонячного вітру, проявляються у вигляді магнітних бур» [4, с. 220]; «**Збурення фотосфери Сонця** – це зміна температури, посилення рухів, підвищення активності в сонячній фотосфері, що пов'язані з виходом нових магнітних полів з підфотосферних шарів» [1, с. 165-166].

Термін *космічний пил* вказує на два значення: «1. Міжзоряний пил, що належить до плоскої підсистеми Галактики (концентрується до галактичної площини). 2. У міжпланетному просторі пилова речовина утворюється від розпадання комет, взаємних зіткнень астероїдів, метеорних частинок» [1, с. 236].

Термінологічне словосполучення *міжзоряне середовище* в астрономічній термінології української мови має два поняття: перше «речовина і поля, які заповнюють простір між зорями всередині галактик» [АЕС, с. 288]; друге виступає синонімом до термінів *міжзоряна речовина* та *міжзоряний газ*.

Слово *прецесія* теж полісемічне, воно має такі значення: «1. Рух осі обертання твердого тіла по коловій конічній поверхні. 2. Випередження рівнодень, повільний періодичний рух осі обертання Землі по коловому конусу» [1, с. 378].

Термін *радіус коротації* вказує на різні просторові параметри: «1. Відстань від замагніченої зорі, на якій кутові швидкості обертання магнітосфери зорі та руху газу в акреційному диску збігаються. 2. Відстань від центра нашої Галактики, на якій кутові швидкості обертання спірального візерунка і руху газу та зір навколо центра Галактики збігаються» [1, с. 395-396].

Термінологічна словосполука *рівномірний рух* свою полісемічність виражає, вказуючи на рух відмінної природи: «1. Рух матеріальної точки або поступальний рух твердого тіла, за якого числове значення швидкості точки або тіла не змінюється з часом. 2. Обертальний рух зі сталою кутовою швидкістю навколо нерухомої осі» [1, с. 405].

Слово *Всесвіт* в астрономічній літературі має декілька понять, виражаючи свою полісемічність у співвідношенні «ціле – частина цілого»: «1. Усе суще. 2. Частина світу галактик, доступна для спостережень нашими приладами» [1, с. 86]. До астрономічних термінів, які маніфестують цей тип багатозначності, належать: *віргініди*, *зорі типу Z Андромеди*, *зорі типу U Близьят*, *зорі типу W Діви*.

Термін *зоряна величина* має такі значення: «1. Міра освітленості від космічних об'єктів. 2. Абсолютна зоряна величина – це зоряна величина, яку мало б світило, коли б відстань від

нього до спостерігача дорівнювала 10 пк.» [8, с. 104].

На різні значення вказує термін *позиційний кут*: «1. Один з додаткових елементів орбіти подвійної зорі, яким визначається положення її вузла в картинній площині. 2. Позиційний кут світила В відносно світила А – кут з вершиною при А між напрямом на В і на північний полюс світу» [8, с. 194].

Слово *кома* в астрономії має два значення: «1. Аберційна кома. 2. Кома комети – туманна оболонка газу та пилу навколо ядра комети» [8, с. 123]. В першому випадку цей термін вступає в синонімічні відношення зі словосполученням *аберація оптичної системи*.

Цікавість до сонячних плям, активне вивчення їх форм, структури сприяли виникненню полісемії терміна *півтінь*. У першому значенні слово *півтінь* вживається астрономами при описі сонячних та місячних затемнень: «Там, де падає тінь Місяця, затемнення повне, у місцях, куди потрапляє *півтінь* затемнення часткове» [4, с. 97]. У другому позначає частину сонячної плями: «У великій плямі виділяють ядро і світлішу облямівку – *півтінь*» [4, с. 378]. Друге значення зафіксовано і в «Астрономічному енциклопедичному словнику»: «Півтінь сонячної плями – зовнішня, світліша частина сонячної плями, яка складається зі світлих і темних радіальних волокон довжиною 5000-7000 км та шириною 300-400 км» [1, с. 354].

Аналогічну закономірність спостерігаємо й на прикладі терміна *тінь*, що теж полісемічний. У першому значенні слово *тінь* використовується при вивченні затемнень: «У момент нового Місяця, коли *тінь* від Місяця падає на Землю, в окремих пунктах її поверхні спостерігається сонячне затемнення» [6, с. 109]. У другому – визначається як результат активності Сонця: «*Тінь* сонячної плями – темне ядро сонячної плями, яке займає в середньому 17% її загальної площі» [1, с. 479]. У другому випадку термін *тінь*, що позначає частину сонячної плями, є синонімом до терміна *ядро*.

Слово *місяць* в астрономічних текстах має два значення: певний період часу та небесне тіло – супутник нашої Землі: «Місяць – проміжок часу, який приблизно дорівнює періоду обертання Місяця навколо Землі» [1, с. 300]; «Місяць – природний супутник Землі» [1, с. 298]. У другому значенні термін *місяць* вступає в синонімічний зв'язок з терміном *супутник*: «Місяць – супутник будь-якої планети» [2, с. 532].

Зовнішньосистемна багатозначність є показником тісного зв'язку та взаємодії астрономічної термінології із загальнолітературною мовою. Такий вид полісемії стає можливим унаслідок термінологізації загальноновживаних лексем або перехід спеціалізованого терміна на рівень розмовної лексики.

Назви руху небесних тіл та різних космічних явищ передаються в астрономічній термінології абстрактною лексикою, запозиченою із загально-

новживаної мови. У результаті такого процесу виникає звуження значення загальноновживаного слова, загальне значення слова втрачає свою узагальненість та конкретизується в термінології.

В астрономічній літературі у якості термінів вживаються такі групи слів загальноновживаної мови:

1. Назви частин тіла людини чи тварини, фізичні властивості: *голова, тіло, хвіст, гігант, карлик*.

Слово *голова* активно вживається в загальноновживаній мові та спеціалізованій термінології: *голова* (людини, тварини) та *голова комети*: «З наближенням комети до Сонця ядро прогрівається і з нього виділяються гази й пил. Вони утворюють газову оболонку – *голову комети*» [3, с. 81].

Слово *тіло* у результаті звуження загальноновживаного значення, активно функціонує у мові астрономії, порівняємо: *тіло* (людини) та *небесне тіло, метеорне тіло*: «Задачу про рух двох небесних тіл, що притягують одне одного відповідно до закону всесвітнього тяжіння, прийнято називати задачею двох тіл» [4, с. 104]; «Метеор – це світлове явище, що виникає на висоті від 130 до 80 км під час влітання в земну атмосферу частинки – *метеорного тіла* – з міжпланетного простору» [5, с. 166].

Слово *хвіст* у астрономічній термінології позначає частину комети: «Газ і пил, що входять до складу голови, під дією тиску сонячного випромінювання і корпускулярних потоків утворюють *хвіст комети*, завжди спрямований у протилежний від Сонця бік» [3, с. 81]. Паралельно з цим спеціалізованим значенням фіксуємо загальноновживане: «1. Придаток на задній частині тіла тварини, що являє собою продовження хребта від крижової кістки» [2, с. 1341].

2. Побутова й соціальна лексика: *рукав, сміття, корона, пік, кільце, пояс, комірка, серп, шапка, населення, сім'я*.

Слово *рукав* у загальноновживаній лексиці: частина одягу, що покриває руку. У спеціальному значенні: частина Галактики, напр.: «Однією з таємниць Галактики є так звані спіральні *рукави*, які зароджуються біля її центра» [10, с. 418].

Сміття в загальноновживаній лексиці: непотрібні, старі речі, те, що не має цінності. У спеціальному значенні: сукупність космічних апаратів на орбіті Землі, які не функціонують – космічне сміття, напр.: «У наш час доводиться говорити і про *космічне сміття* – сукупність об'єктів та їхніх фрагментів у космосі, які не функціонують, але здатні пошкодити або навіть зруйнувати штучний супутник чи міжпланетну станцію» [7, с. 96].

Корона в загальноновживаній лексиці: металевий з коштовними прикрасами вінець, що його носять монархи як символ влади [2, с. 418]. У спеціальному значенні: світлий ореол навколо Сонця – сонячна корона, напр.: «*Корона* – це зовнішня частина сонячної атмосфери» [6, с. 224].

3. Назви природних явищ: *вітер, дощ, пил, хмара*.

Вітер у загальноновживаній лексиці: більший або менший рух потоку повітря в горизонтальному напрямі [2, с. 148]. У спеціальному значенні: безперервний потік плазми сонячної атмосфери – сонячний вітер; витікання речовини з поверхні зорі – зоряний вітер; витікання газу з галактики в міжпланетний простір – галактичний вітер, напр.: «Найвіддаленіші частинки корони не утримуються сонячним тяжінням, і тому речовина корони неперервно витікає в міжпланетне середовище, формуючи явище **сонячного вітру**» [7, с. 113]; «Є емпіричні залежності темпу втрати речовини і швидкості зоряного вітру від параметрів зір» [1, с. 188]; «**Галактичний вітер** – гіпотетичне витікання речовини з галактик» [8, с. 51].

Дощ у загальноновживаній лексиці: атмосферні опади, що випадають із хмар у вигляді краплин води [2, с. 246]. У спеціальному значенні: світлове явище, що спостерігається в атмосфері Землі – метеорний дощ (метеорна злива): «Якщо ж падає одразу багато метеорів, спостерігається незвичайне небесне явище – **метеорний дощ**» [7, с. 102].

Пил у загальноновживаній лексиці: дрібні частинки землі, що перебувають у повітрі або вкривають поверхню чого-небудь. У спеціальному значенні: дрібні частинки з космосу, що осідають на поверхню планети, – метеорний пил; дрібні тверді частинки, які є в міжзоряному просторі, – міжзоряний пил, напр.: «**Метеоритний пил** – тверді частинки розміром з мікрометр та менше, які завдяки високому значенню відношення площі поверхні до маси можуть розсіювати теплоту, що виділяється внаслідок тертя» [1, с. 285]; «Дослідження показали, що **міжзоряний пил** зосереджений у шарі невеликої товщини (близько 200-300 пк) уздовж галактичної площини» [3, с. 121].

4. Абстрактна лексика: *блиск*, *потемніння*, *почервоніння*.

Блиск у загальноновживаній лексиці: яскраве сяяння, світіння. У спеціальному значенні: «Блиск – умовна міра освітленості, що її створює світло на площині, перпендикулярній до його променів» [8, с. 28].

Потемніння в загальноновживаній лексиці: дія і стан за значенням «потемніти». У спеціальному значенні: зменшення яскравості диска небесного світила від центра до краю – потемніння до краю, напр.: «Одним із важливих ефектів, що виявляються при її вивченні, є ефект **потемніння сонячного диска до його краю**» [6, с. 220].

Почервоніння в загальноновживаній мові: дія і стан за значенням «почервоніти». У спеціальному значенні: «Міжзоряне почервоніння – почервоніння світла під час його проходження через газопилове міжзоряне середовище» [1, с. 288].

Поширеним у межах зовнішньосистемної полісемії астрономічної метамови є використання астрономічних термінів у загальноновживаній мові внаслідок процесу детермінологізації.

Терміноодиноця *атмосфера* в астрономічній термінології функціонує у трьох значеннях:

«1. Повітряна оболонка Землі, що є сумішшю газів, водяної пари, інших домішок. 2. Газова оболонка планет і супутників. 3. Верхні шари зір, у тому числі й Сонця» [8, с. 23-25]. У загальноновживаній мові слово *атмосфера* вживається зі значенням: умови, обстановка, породжені соціальним середовищем, колективом, родиною.

Термін *ядро* теж характеризується полісемічністю, в астрономічній літературі він позначає внутрішню частину небесного тіла: планети, супутника, зорі: «...Земля однорідна за своїм складом, а відмінності у фізичних властивостях **ядра** і **мантії** зумовлені високим тиском у її надрах...» [4, с. 215]; внутрішню частину галактик: «Потужне рентгенівське випромінювання деяких **галактичних ядер** є важливим свідченням їхньої високої активності» [3, с. 131]; частину комети: «Кількість **кометних ядер** у хмарі *Оорта*, очевидно сягає ста мільярдів» [6, с. 272]; частину сонячної плями: «У великій плямі виділяють **темне ядро** (температура близько 4300 К) і світлішу облямівку-півтінь, де температура газу становить 5000 К» [6, с. 226]. Паралельно фіксуємо значення, що функціонують у загальноновживаній мові: «1. Внутрішня частина плоду (горіха, зерна, насіння), покрита оболонкою або шкаралупою. 2. *спец.* Внутрішня, центральна (переважно щільна, густіша) частина чого-небудь. 3. *перен.* Основна частина, група певного колективу, яка визначає, організовує і спрямовує його роботу, діяльність тощо» [2, с. 1422].

Лексема *день* побутове й астрономічне поняття, «Астрономічний енциклопедичний словник» подає таке значення: «Світла частина доби між сходом і заходом верхнього диска Сонця» [1]. У розмовній мові слово *день* вживають у розумінні *доба*: «Час, який дорівнює 24 годинам, доба» [2, с. 214]. Крім цього, зустрічаємо значення: «Календарна дата, встановлена для чого-небудь» та «Час, період у житті людини, народу» [2, с. 214].

Термін *аномалія* в астрономічній літературі визначається як: «1. Відхилення від норми в ізотопному складі космічного тіла, заломлення світлового променя в атмосфері. 2. Кут, що визначається положенням тіла на орбіті в його русі навколо центрального тіла S» [8, с. 10]. У загальному значенні: «Відхилення від норми, від загальної закономірності; неправильність, ненормальність» [2, с. 19].

Слово *зірка*, що в астрономії позначає небесний об'єкт, у загальноновживаній мові: дуже видатна, прославлена людина.

В астрономічній метамові деякі терміни вступають у полісемічні відношення з термінами інших наук.

Термін *екватор* в астрономії: «1. Екватор небесного тіла – лінія перетину поверхні тіла (або його умовного рівня) з площиною, яка проходить через центр мас і перпендикулярна до осі обертання. 2. Небесний екватор – велике коло небесної сфери, віддалене на 90° від полюсів світу. 3. Геометричний екватор – геометричне місце

точок поверхні Землі, в яких вертикальна складова напруженості геомагнітного поля і магнітне нахилення дорівнюють нулю. 4. Екватор каталогу – положення небесного екватора, яке задається координатами зір у тому чи іншому каталозі положень і власних рухів зір на небі. 5. Галактичний екватор – велике коло небесної сфери, відносно якого розподіл об'єктів нашої Галактики симетричний» [8, с. 78]. У географії *екватор*: «Уявна лінія, що проходить навколо земної кулі на рівній віддалі від обох полюсів і ділить її на Північну та Південну півкулі» [2, с. 255]. У фізиці *екватор* – це «уявна замкнена лінія на земній поверхні, що сполучає точки, в яких вертикальна складова напруженості магнітного поля Землі та магнітне нахилення дорівнюють нулю» [2, с. 255].

Слово *геліограф* в астрономії позначає: «Телескоп для фотографування Сонця» [8, с. 103]; у метеорології – «прилад для автоматичної реєстрації тривалості сонячного сйива протягом доби» [8, с. 103].

Термін *epoch* теж характеризується міжгалузевою полісемічністю, зокрема в астрономії він позначає: «Момент часу для якого задають положення світил на небі, орієнтацію координатної системи, значення будь-яких змінних з часом величин» [8, с. 83-84]; у геології: «Час, що відповідає певному етапові розвитку Землі» [2, с. 266].

Термін *грануляція* в астрономії позначає «явище неоднорідної яскравості сонячної фотосфери, зумовлене підніманням сонячної плазми в центрі гранули і опусканням на її краях внаслідок конвективних рухів у верхніх шарах Сонця» [8, с. 67]. У медицині: «Новоутворена сполучна тканина з зернистою поверхнею, яка виникає в процесі заживання ран і виразок» [2, с. 196].

Слово *релаксація* в астрономії позначає «поступовий перехід фізичної системи з невірноваженого стану, зумовленого зовнішньою причиною, у зрівноважений» [1, с. 397]. У медицині: «Штучне зниження тонуусу скелетної мускулатури, яке здійснюється під час деяких хірургічних операцій» [2, с. 1024].

В астрономії термін *рефракція* – це «явище видимого зміщення та іноді зміни форми небесних

світил, спричинене заломленням світлових променів в атмосфері Землі» [1, с. 403]. Паралельно зустрічаємо функціонування даного терміна у фізичній метамові зі значеннями: «1. Заломлення променів світла, що проявляється в уявному зміщенні віддалених предметів, а іноді в уявному змінненні їх форми. 2. Здатність оптичної системи ока заломлювати світлові промені, змінювати їх напрям. 3. Поступова зміна напрямку звукових коливань із поширенням хвилі в атмосфері або у воді» [2, с. 1028].

Коло значень терміна *фокус* охоплює такі терміносистеми: астрономічну – «точка, в яку промені збігаються на виході з системи (дійсний фокус), а для розсіювальної системи фокус – це точка перетину формального продовження променів, що розбігаються (уявний фокус)» [1, с. 497]; фізичну – «точка, в якій збираються, перетинаються відбиті сферичним дзеркалом або заломлені лінзою паралельні промені, потоки» [2, с. 1326]; математичну – «така точка, що відношення віддалей від будь-якої точки на кривій лінії до неї та до певної прямої є сталою величиною» [2, с. 1326]; медичну – «вогнище, осередок хворобливого процесу в організмі» [2, с. 1326].

Термін *цанфа* використовується в астрономії та техніці: в астрономії – це «ділянка вала або осі астрономічного інструмента, яку підтримує опора» [1, с. 517]; у техніці – це «частина вала або осі, яка спирається на підшипник» [2, с. 1358].

Аналіз багатозначних лексем української астрономічної термінології свідчить про їх поширеність у зазначеній метамові та доводить той факт, що розвиток будь-якої терміносистеми відбувається відповідно до мовних законів, і тому явище полісемії в термінології є закономірним процесом. В астрономічній термінології виявлено внутрішньосистемну, зовнішньосистемну та міжгалузеву полісемію, а також проаналізовано причини виникнення багатозначних термінів, джерела їх поповнення та особливості функціонування.

Перспективи дослідження вбачаємо в подальшому вивченні парадигматичних відношень в українській астрономічній термінології.

ЛІТЕРАТУРА

1. Астрономічний енциклопедичний словник / [за загальною редакцією І. А. Климишина, А. О. Корсунь]. – Львів : Видавництво ЛНУ, 2004. – 548 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2001. – 1440 с.
3. Воронцов-Вельяминов Б. О. Астрономія : [підручник для 11 кл. серед. шк.] / Б. О. Воронцов-Вельяминов. – К. : Радянська школа, 1991. – 160 с.
4. Климишин І. А. Астрономія : [підручник] / І. А. Климишин. – Львів : Світ, 1994. – 383 с.
5. Климишин І. А. Астрономія : [практикум] / І. А. Климишин. – Львів : Світ, 1996. – 248 с.
6. Климишин І. А. Курс загальної астрономії : [навчальний посібник] / І. А. Климишин, С. М. Андрієвський. – Одеса : Астропринт, 2007. – 479 с.
7. Климишин І. А. Астрономія : [підручник для 11 класу загальноосвітніх навчальних закладів] / І. А. Климишин, І. П. Крячко. – К. : Знання України, 2002. – 192 с.
8. Климишин І. А. Шкільний астрономічний довідник : [кн. для вчителя] / І. А. Климишин, В. В. Тельнюк-Адамчук. – К. : Радянська школа, 1990. – 287 с.
9. Краснопольська Н. Л. Полісемія в українській термінології менеджменту / Н. Л. Краснопольська // Наукові записки. Серія «Філологічна». – Острогор, 2010. – С. 367-369.

10. Пришляк М. П. Астрономія : [підручник для 11 кл. загальноосвітніх навчальних закладів] / М. П. Пришляк. – Харків : Ранок, 2008. – 163 с.
11. Селіванова О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія / О. Селіванова. – Полтава : Довкілля – К., 2006. – 716 с.

© Соломахін А. Ф., 2012

Дата надходження статті до редколегії: 22.03.2012 р.

СОЛОМАХІН А. Ф. – аспірант кафедри української мови та соціолінгвістики Херсонського державного університету, м. Херсон.

Коло наукових інтересів: мовні особливості української астрономічної термінології XX – поч. XXI ст.